

sanduka bilo smješteno po podu vagona i to jedan pored drugoga i pravilno učvršćeni pregradama, koje je stavio vozar, a ne tvrdi da je do štete došlo zato što su sanduci bili složeni odnosno tovareni jedan na drugom što bi bila greška vozara, a niti pak tvrdi da je do loma došlo krivnjom vozara pri utovaru pošiljke u vagone, na primjer grubim tovaranjem. Odatle slijedi da je do štete došlo zbog svojstva lake lomljivosti robe /"staklarije"/ a za tu štetu vozar po odredbi čl.27, paragraf 3, toč.e. CIM-a ne odgovara.

Kraj takvog stanja stvari valjalo je uvažanjem žalbe tuženog preinačiti prvostepenu presudu i odbiti tužbeni zahtjev u cijelosti, a tuženom s obzirom da je uspio u sporu priznati troškove cjelokupnog postupka, i to 178,00 dinara na ime takse za odgovor na tužbu i 712,00 dinara za taksu na žalbu; dakle ukupno 890,00 dinara.

V.V.

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Rješenje br. III PŽ-3/81-2
od 19. V 1981.

Vijeće: mr Veljko Vujović, Petar Sremac, Gavro Badovinac

Potraživanje izvodjača radova za uklanjanje nasukanog broda po nalogu upravnog organa - Nasukanje i potonuće broda i njihove pravne posljedice - Sudska prodaja broda radi osiguranja potraživanja

Prvostepeni sud je u izvanparničnom postupku dozvolio predlagatelju, jugoslavenskoj pravnoj osobi, sudsku prodaju inozemnog broda radi namirenja predlagateljevog potraživanja iz osnove uklanjanja nasukanog broda po naredjenju lučkih vlasti. Predloženi, inozemni brodovlasnik, osporava iznos predlagateljevog potraživanja i traži da ono bude sudski utvrđeno. Kvalificirajući uslugu predlagatelja kao vadjenje potonulog broda, sud mu je, primjenom čl.792. Zakona o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi /u daljnjem tekstu ZPUP/, priznao pravo zaloga i retencije na brodu za njegovu naknadu za "vadjenje i čuvanje broda".

U žalbi predloženi najprije ističe načelnu primjedbu, da se u ovom slučaju radi o nasukanom a ne o potonulom brodu, pa da se ne smije primijeniti propis iz čl.792. ZPUP-a

koji regulira pravo zaloga na izvadjenoj potonuloj stvari. U žalbi takodjer ističe, da predlagatelj nema izvršni naslov za prodaju broda, budući da njegovo potraživanje nije utvrđeno niti s obzirom na pravnu osnovu, niti s obzirom na visinu, pa, medju ostalim, predlaže, da se postupak prodaje broda obustavi, a predlagatelj uputi na parnicu radi postizanja izvršnog naslova.

U svom rješenju br.III Pž-335/80-2 od 3.VI 1980. Viši privredni sud SR Hrvatske uvažava žalbu predloženika, predmet vraća prvostepenom sudu na ponovni postupak ukidajući pobijano rješenje. U obrazloženju ukazuje žalbeni sud na potrebu nužnog lučenja da li se u ovom predmetu radi o uklanjanju nasukanog ili o vadjenju potonulog broda. Ako bi se radilo o potonuću broda i njegovom vadjenju, primjena bi čl.792. ZFUP-a bila opravdana, dok bi u slučaju "spašavanja-odsukavanja" broda došlo do primjene čl.767. ZFUP-a, pa bi vjerovnik-predlagatelj morao prethodno ishoditi valjanu izvršnu ispravu u smislu odredbe čl.16. Zakona o izvršnom postupku. Prema mišljenju žalbenog suda ovaj bi se izvršni naslov morao ishoditi u parničnom postupku, pa ako se radi samo o nasukanju, ne bi bilo mjesta javnoj prodaji broda u izvanparničnom postupku. Predlagatelj bi, da zaštititi svoja prava, mogao istovremeno s podizanjem tužbe tražiti i izdavanje privremene mjere zaustavljanja broda u smislu čl.979. a u vezi sa čl.877, st.3, t.3. ZFUP-a.

U ponovnom postupku prvostepeni sud opet dozvoljava izvanparničnim rješenjem sudsku prodaju broda radi namirenja tražbine predlagatelja. Sud smatra da se u ovom slučaju radi o uklanjanju nasukanog broda koji je ugrožavao sigurnost plovidbe, a ne o njegovom spašavanju, što bi bilo vidljivo iz okolnosti da se brod skoro 2 godine nalazio nasukan i da mu nije prijetila opasnost od nastupe štete odnosno propasti. Ne odnose nastale tim uklanjanjem moraju se, prema mišljenju suda, primijeniti propisi o vadjenju potonulih stvari, prema tome i imovinskopravni propis iz čl.792. ZFUP-a. U obrazloženju svoga rješenja sud navodi da kod uklanjanja naredjenog od strane nadležnog upravnog organa imovinskopravni odnos postoji izmedju toga organa i izvodjača radova s jedne strane, te izmedju toga organa i vlasnika nasukanog broda s druge strane. U okviru tih odnosa naknadu za uklanjanje izvodjaču radova dužan je platiti organ koji je to uklanjanje naredio, odnosno društveno-politička zajednica čiji je to organ, a taj organ ima prema brodovlasniku zahtjev za naknadu isplaćenih troškova, kao i pravo zaloga /retencije/ na uklonjenom brodu. Izmedju izvo-

djača radova i brodovlasnika ne postoji izravan imovinsko-pravni odnos, osim, kao što je to ovdje slučaj, ako upravni organ cedira izvodjaču radova svoje pravo prema brodovlasniku.

Protiv ovog rješenja prvostepenog suda, koje je identično s onim prethodnim rješenjem istoga suda, predloženik se opet žali navodeći da se sadržajno i pravno mora razlikovati vadjenje od odsukavanja broda, da je razlučivanje pojma nasukanje od pojma potonuće dosljedno provedeno i u međunarodnim unifikatornim instrumentima pomorskog prava /npr. u Konvencijama o ograničenju odgovornosti vlasnika pomorskih brodova /1957/ odnosno za pomorske tražbine /1976/. Ponovno ističe u žalbi, da tražbina predlagatelja nije ni u ovom postupku pravomoćno utvrđena u pogledu osnove i visine, pa da ne postoji valjani izvršni naslov za prodaju broda.

Rješenjem, koje je u naslovu ovoga prikaza citirano, Viši privredni sud SR Hrvatske djelomično uvažava žalbu predloženika i djelomično preinačije prvostepeno rješenje, te dozvoljava sudsku prodaju broda, međjutim ne radi namirenja, nego radi osiguranja predlagateljevog potraživanja. Nakon podmirenja troškova postupka prodaje ostatak utška bi se morao položiti u sudski depozit do okončanja spora u pogledu osnovanosti visine potraživanja predlagatelja, nakon čega bi se dozvolilo u izvršnom postupku izvršenje radi namirenja.

U obrazloženju ovakvog stajališta navodi se slijedeće:

"Potonuli brod je fizički napušteni brod jer nije moguće da na njemu poslije potonuća ostane posada. Takav brod redovno ima morem pokrivenu palubu. Nasuprot tome, nasukani brod je nakon nasukanja snabdjeven posadom - sve do časa kada posada ne napusti brod, nakon toga ovakav napušteni brod podliježe postupku nadležnih organa sigurnosti plovidbe u pogledu uklanjanja radi sigurnosti plovidbe. Po nahodjenju ovog suda, postupak s napuštenim brodom i potonulim brodom je identičan i pravne posljedice su iste, pa se postupak vadjjenja odnosno odsukavanja takvog broda jednako prosudjuje. Nasukani brod kao i potonuli nakon što je postavljen na sigurnom mjestu smatra se spašenim, te se voditelj-odsukivač smatra voditeljem odnosno spašavateljem i čuvarom odnosne stvari, pa mu za to

pripada nagrada kao^k za vadjenje - odsukavanje, tako i za čuvanje odnosne stvari." /Str.3/4/.

B.L.

Bilješka.- Stajališta izražena u naslovno citiranom rješenju Višeg privrednog suda SR Hrvatske nameću potrebu stanovitih pojašnjenja.

Najprije pitanja lučenja nasukanja od potonuća broda.

Potonuli brod obično ima morem prekrivenu palubu, ali to nije potreban i dostatan uvjet /conditio necessaria et sufficiens/ za potonuće. Brod koji leži na dnu plitkog mora može biti potonuo, iako mu je paluba ili nadgradje iznad morske površine. Pojam potonuća broda dozvoljava stanovitu elastičnost, pa se svaki pojedinačni slučaj mora prosudjivati u svjetlu cjelokupnih okolnosti /npr. u engleskoj sudskoj praksi, jednoj od najbogatijih na području pomorskog prava, nema sudske odluke o tome što se podrazumijeva pod pojmom potonuo, "sunk"/. ZPUP nije također definirao pojam potonule stvari, iako u čl.29, st.1.ZPUP-a jasno razlikuje nasukani od potopljenog plovnog objekta. Prema čl.29, st.2. Zakona o sigurnosti plovidbe na moru i unutrašnjim vodama /Narodne novine br.40/78/ odredbe koje reguliraju vadjenje potonulih stvari primjenjuju se i na nasukane brodove, iako se taj zaključak ne bi mogao izvući iz propisa čl.783-795. ZPUP-a, gdje se nalazi sedes materiae za taj institut, jer se u citiranim članovima isključivo govori o vadjenju, uklanjanju ili uništenju "potonule stvari".

Pod nasukanjem se obično misli na nasijedanje /točnije "nalijetanje", running/ plovnog objekta na obalu ili greben, i u tom izrazu postoji konotacija prethodnog pokreta, tj. da se radi o brodu koji se prije nasukanja kretao, bez obzira da li svojim ili tuđim pogonom. Prema tome, i za pojam nasukanja nije relevantno da li je strojarnica iznad ili ispod vodene razine, odnosno da li je brod nakon toga plovao ili nije. Treba napomenuti da u pravu pomorskog osiguranja izraz nasukanje /stranding/ prima ograničenije značenje; prema uvjetima obične police pomorskog osiguranja ne smatra se da se radi o nasukanju ako brod nasjedne na dno ili hrid u redovitom i uobičajenom toku plovidbe /in the ordinary and usual course of navigation/ već samo kao posljedica nekog neobičnog ili slučajnog događaja /unusual or accidental occurrence/. Ovo je,

međutim, jednostavnije razlikovati u teoriji nego u praksi. Često se napominje da brod mora ostati "znatniji period vremena" nasukan, inače bi se radilo o tzv. "touch and go".

U citiranom rješenju Višeg privrednog suda SR Hrvatske upotrebljava se pojam "napušteni brod". Da bi se izbjegla svaka nejasnoća treba lučiti više značenja ovoga izraza. Brod može napustiti posada i/ili brodovlasnik. Kad posada napusti brod obično se govori o fizičkom napuštanju, za razliku od pravnog napuštanja. Potonuli brod je redovito, a nasukani ponekad, napušten od strane posade. Međutim, za fizičko napuštanje broda od strane posade nije uvijek dovoljno njeno prostorno udaljavanje od broda, nego i nakana posade u tom smislu /iako se ova može manifestirati i konkludentnim radnjama/. Brodovlasnik može napustiti brod na taj način, da napusti njegov posjed i/ili vlasništvo. Za derelikciju posjeda ili vlasništva nije dovoljan samo čin fizičkog napuštanja broda /corpus/, nego se traži i očitovanje nakane za napuštaj /animus derelinquendi/. Sama činjenica da je brod potonuo uključuje fizičko napuštanje broda od strane posade, ali ne eo ipso i napuštaj posjeda broda od strane brodovlasnika /a da se i ne govori o derelikciji vlasništva/. Možda, u stanovitim izuzetnim slučajevima, i gubitak samog corpusa posjeda može biti dostatan za derelikciju posjeda, ali to se rijetko događa /npr. brod je potonuo na takvoj dubini i takvom položaju da ga ni današnjim tehnološkim sredstvima nije moguće izvaditi/. I, na kraju, ne treba ni naglasiti da je napuštaj /abandonment, délaissement/ u korist osiguratelja opet zaseban pojam ovog izraza. Izraz "napušteni brod" u obrazloženju citiranog rješenja zbog svoje nepreciznosti upravo upućuje na pojmovnu višeznačnost.

U citiranom rješenju Višeg privrednog suda SR Hrvatske govori se "nasukani brod kao i potonuli brod, nakon što je postavljen na sigurnom mjestu smatra spašenim", da se onaj koji ga vadi odnosno odsukava smatra spašavateljem i da mu pripada nagrada. Bitni su preduvjeti za spašavanje broda postojanje opasnosti /iako ova ne mora biti neposredna/ za brod, te barem djelomičan uspjeh pothvata /iako se može ugovoriti spašavanje i bez obzira na uspjeh/. Odsukavanje broda je obično tipičan primjer spašavanja, ako su ispunjeni citirani preduvjeti. Vadjenje potonulog broda obično nikada nije spašavanje, osim ako se vadi brod koji je potonuo za vrijeme dok traje operacija spašavanja ili dok je trajala opasnost u kojoj se brod nalazio neposredno prije započetog spašavanja /čl.784. ZPUP-a/. Ovo je

razlikovanje upravo bitno za prosudjivanje konkretnog slučaja jer su pravne posljedice odsukavanja s elementom spašavanja i onoga bez kvalifikacije spašavanja sasvim različite. Ovo isto vrijedi i za razlikovanje pravnih posljedica spašavanja i vadjenja potonulog broda. Kod spašavanja imamo nagradu sa svim njenim specifičnostima u odnosu na visinu i diobu, kod vadjenja imamo naknadu; kod spašavanja postoji specifičan pomorskopravni institut privilegirane tražbine /zakonsko založno pravo/, dok kod vadjenja broda imamo zalog i retenciju; sa aspekta pomorskog osiguranja spašavanje može biti, i vrlo je često, slučaj zajedničke avarije, dok to vadjenje potonulog broda nije; različiti su i zastarni rokovi za ova dva instituta.

I, na kraju, da se osvrnemo na pitanje prodaje broda radi osiguranja potraživanja predlagatelja u izvanparničnom postupku. Sud je dozvolio takvu prodaju broda prije stjecanja izvršnog naslova motivirajući svoju odluku time, da se brod kvari i inače gubi od vrijednosti. Naime, prema odredbi čl. 982, st. 1. Zakona o obveznim odnosima, na koji se žalbeni sud poziva, sud može na zahtjev zalogoprirnca odlučiti da se založena stvar proda na javnoj prodaji i da se cijena, ili njen dovoljan dio, položi kod suda radi osiguranja zalogoprirnčevog potraživanja.

U pogledu ove odluke mogu se izraziti dvije primjedbe, jedna pravne a druga ekonomske prirode.

Pravna primjedba odnosi se na činjenicu da je ova diskrecija suda uvjetovana prethodnim saslušanjem zalogo-
davca odnosno - u ovom slučaju - predloženika-brodovlasnika. Da je sud to učinio bio bi doznao da je predloženik bio voljan platiti naknadu za predlagateljevu uslugu, pod uvjetom da visina ove naknade, za koju je predloženik tvrdio da je nesrazmjerne vrijednosti broda i pruženim uslugama odsukavanja, bude sudski utvrđena. Predloženik je, osim toga, bio voljan da na zahtjev zalogoprirnca ponudi neku drugu garanciju /polog na banci, jamstvo P. and I. kluba/ kako bi brod bio oslobođen. Prodajom broda prije ishodjenja izvršnog naslova, odnosno prije pravomoćnog utvrđjenja visine predlagateljevog potraživanja, može se nanijeti predloženiku-brodovlasniku nepopravljiva šteta, osobito ako se uzme u obzir koliko se malo može postići za ovaj brod na dražbi na kojoj, s obzirom na specifičnost ovoga slučaja, praktično postoji samo jedan ponudjač /ostali zbog dodatnih troškova tegljenja, privremenih popravaka broda itd. nemaju ekonomsku računicu/, a taj je sam predlagatelj!

Ekonomska primjedba odnosi se na činjenicu da se i utržak postignut od prodaje broda takodjer "kvvari" i "gubi na vrijednosti" i to, možda brže od samoga broda. Naime, sudski depoziti su još uvijek /možda nasljedstvo iz austrougarskih dana/ neokamaćeni. Ta činjenica, kao i činjenica nepobitnog svjetskog trenda inflacije i devalvacije, obično ima za posljedicu da kada nakon odužeg vremena izvršni naslov bude postignut i dodje do izvršnog namirenja vjerovnika, i naplaćeni iznos a i eventualno vraćeni ostatak utrška poprimaju značaj turobne simbolike. Mislimo stoga, da je vrijeme da se i novcem položenim na sudskom depozitu postupa pažnjom urednog i razumnog privrednika, tj. da se sudski depoziti, dinarski i devizni, okamaćuju. U protivnom, kako je sada slučaj, jedina strana koje od toga ima koristi jest banka, kod koje je novac položen i koja njime posluje bez obveze da plaća kamate.

B.L.

B/ Odluke stranih sudova i arbitraža

KUĆA LORDOVA

Presuda od 16.VII 1981.

Pioneer Shipping Ltd.and
Another c/a BTP Tioxide Ltd.

"The Nema"

Vijeće: Lord Diplock, Lord Russel of Killowen, Lord Fraser
of Tullybelton, Lord Keith of Kinkel, Lord Roskill

Dopustivost žalbe na redovni sud od odluke arbitra prema čl. 1. Zakona o arbitraži od 1979. - Načelno se takve žalbe moraju dopustiti kada se radi o standardnim klauzulama o kojima nema još konačnog suda - Stav suca mora biti in favorem arbitarske odluke, tako da zapravo treba riješiti pitanje da li je arbitar pogriješio u pravu ili je donio odluku koju nijedan razboriti arbitar ne bi donio - Pojam frustracije

Ovaj spor je nastao između brodovlasnika broda "Nema" i njihovih naručitelja u brodarskom ugovoru na više putovanja, a koja su ugovorena odvojeno za dvije sezone i to 1979.